

PREVENTIVNA ZAŠTITA I BOLESTI OVACA

HRVATSKI ZAVOD ZA POLJOPRIVREDNU
SAVJETODAVNU SLUŽBU

SADRŽAJ

Uvod.....	3
Parazitarne bolesti.....	4
Zarazne bolesti.....	7
Preventiva protiv parazitarne bolesti	11
Preventiva protiv zaraznih bolesti	12
Ostale najčešće bolesti	12

DAMIR MATEJAŠ, dipl. inž. agr.

PREVENTIVNA ZAŠTITA I BOLESTI OVACA

Izdavač: HRVATSKI ZAVOD ZA POLJOPRIVREDNU SAVJETODAVNU SLUŽBU
Kačićeva 9/III, 10 000 Zagreb
Telefon: ++385 1 4882 700
Fax: ++385 1 4882 701
e-mail: hzpss@hzpss.hr
<http://www.hzpss.hr>

Glavni urednik: dr. sc. Ivan Katalinić

Tehnički urednik: Zdravko Tušek • Tisak: FiLeDaTa • Tiskano u 1000 primjeraka

• Zagreb, 2004 •

PREVENTIVNA ZAŠTITA I BOLESTI OVACA

Uvod

Preventivna zaštita obuhvaća redovito tretiranje ovaca i janjadi odgovarajućim antihelminticima i vakcinama radi sprečavanja pojave određenih bolesti, ali i njihova širenja, održavanje dobrog zdravlja, rasplodne kondicije, smanjenja utroška hrane za kilogram prirasta te brži rast i razvoj mladih životinja.

Preventiva obuhvaća držanje ovaca u odgovarajućim uvjetima, pravilnu hranidbu i drugo.

Preventivna zaštita provodi se protiv parazitarних, zaraznih i drugih bolesti. Te bolesti mogu izazvati velike materijalne i financijske štete, koje nastaju kao posljedica troškova liječenja te uginuća životinja.

Parazitarne bolesti dijele se na vanjske i unutarnje. Najčešće unutarnje parazitarne bolesti, u uzgoju ovaca jesu, metiljavost ili fascioloza, trakavičavost ili cestodoza, trihostrongilidoza, metastrongilidoza. Od vanjskih parazitarних bolesti najveće probleme predstavlja šuga ovaca te piroplazmoza.

Zarazne bolesti u ovčarskoj proizvodnji najčešće jesu zarazna šepavost i enterotoksemija. Mogu su pojaviti i Q-groznica, enzootski pobačaj ovaca, bruceloza ovaca (melitokokoza).

Ostale bolesti mogu se biti posljedica nepravilne hranidbe, npr. kisela i lužnata indigestija, intoksikacije i druge.

Nakon janjenja javljaju se bolesti koje su vezane za upale porođajnih organa, najčešće kao posljedica zaostajanja dijelova ili cijele posteljice i porođajnih eksudata.

Bolesti mliječne žlijezde jesu razne upale dijela ili cijelog vimena, odnosno mastitisi.

Loši uvjeti držanja omogućuju pojavu zarazne šepavosti, ali i bronhopneumonije, šuge. Zbog nedovoljnog poznavanja ovčarske proizvodnje najčešće se javljaju upala mliječne žlijezde ili mastitis, zaostajanje posteljice i upala maternice, ali i druge bolesti.

ZNAKOVI NAJVAŽNIJIH BOLESTI TE PREVENTIVNA ZAŠTITA

1. PARAZITARNE BOLESTI

Metiljavost ili fascioloza

Uzročnici metiljavosti jesu veliki i mali metilj. Metiljavost je najčešća bolest u svih preživača pa tako i u ovaca. Može biti vrlo neugodna i napraviti velike štete u ovčarskoj proizvodnji.

Metiljavost se najčešće i najviše javlja u močvarnim, barskim, nizinskim i poplavnim područjima, pogotovo u kišnim razdobljima godine.

Znakovi bolesti. Bolest se javlja u akutnom i kroničnom obliku.

Akutni oblik obično traje 4 do 6 tjedana. U tom razdoblju razvija se upala potrbušnice i probavnih smetnji. Ovca prestaje jesti, preživati, dobiva proljev, naglo mršavi, vuna joj postaje neuredna. Tjelesna joj je temperatura povišena i do 42 °C. Gravidne životinje mogu pobaciti. Bolest može trajati vrlo kratko pa životinja može uginuti za 7 dana. Javlja se obično pred kraj ljeta, u jesen i početkom zime.

Kronični oblik traje dulje od 6 tjedana. Životinja slabije pase, polako gubi na težini, vuna joj je neuredna, ispada u čupercima. Ispod donje čeljusti javlja se otok (Slika 1.) i nakupljanje tekućine u trbušnoj šupljini. Temperatura je u granicama normale. Bolest se najčešće javlja tijekom zime i proljeća.

Slika 1. *Kronična metiljavost*

Preventivna zaštita sastoji se u redovitom tretiranju ovaca i janjadi odgovarajućim antihelminticima kao što su Nilzan, Valbazen 10 %, Monil i drugi. Da bi se životinje što prije oporavile, potrebno im je dati kvalitetnu hranu te vitamine i minerale.

Ako životinja ima proljev, treba joj je dati sredstvo koje ga zaustavlja, po preporuci veterinara, kao što je Trimetosul, Geomicin i dr.

Preventiva obuhvaća i meliorativno uređenje livada i pašnjaka, tj. njihovo isušivanje da bi se spriječilo razmnažanje barskog pužića.

Jedna od preventivnih mjera jest uskladištenje sijena 6 mjeseci prije hranjenja životinja.

Trakavičavost ili cestodoza

Uzročnici su trakavice, paraziti, kojima odrasli oblici žive u crijevima. Odrasle trakavice duge su i do nekoliko metara, imaju glavu, vrat i veliki broj članaka u kojima se nalaze jajašca. Kada su članci zreli, otpadaju, pa izmetom budu izbačeni van.

Znakove bolesti nalazimo uglavnom u mladim životinja, rjeđe u odraslih. Najčešće stradava janjad na paši, kada se u crijevima nalazi veći broj trakavica.

Janjad zaostaje u rastu, ima probavne smetnje, proljev, anemična je, postupno mršavi, a u težim invazijama ugiba.

Preventivna zaštita od bolesti sastoji se u redovitom tretiranju životinja odgovarajućim antihelminticima, najčešće Monilom, mjesec dana nakon što se životinje istjeraju na pašu. U težim slučajevima bolesti potrebno je životinji dati vitamine i minerale u injekcijama radi bržeg oporavka.

Metastrongilidoza

Uzročnici te parazitarne bolesti jesu paraziti, plućni vlasci, koji parazitiraju u bronhima, bronhiolima i alveolama pluća. Nitastog su oblika, bijele, žučkaste ili rđaste boje, dugi i do 11 cm.

Znakovi bolesti započinju kratkim suhim kašljem. Kasnije kašalj postaje vlažan jer ovca kašljanjem izbacuje na nos i usta sluz koja u težim oblicima bolesti sadrži i krv. Disanje postaje ubrzano. Tjelesna je temperatura u granicama normale.

U težim slučajevima razvija se upala pluća, ovca atipično diše, što se uočava na području iza rebara, pa kažemo da ovca "pumpa", tjelesna joj je temperatura povišena. Razvojem bolesti životinja prestaje jesti, a na kraju ugiba.

Preventivna zaštita sastoji se u redovitom tretiranju, svaka 3 do 4 mjeseca, ovaca i janjadi odgovarajućim antihelminticima, kao što su Nilzan, Nilverm i drugi.

Novija preventivna mjera jest dvokratno cijepljenje janjadi difil-vakcinom u dobi od 2 do 4 mjeseca u razmaku od mjesec dana.

Kao preventivna zaštita djeluje i izbjegavanje napasivanja ovaca po rosi, na vlažnim odnosno poplavnim pašnjacima, a također i pregonsko napasivanje.

Šuga ovaca

Uzročnici te bolesti jesu grinje, šugarci. Nekad je ova bolest nanosila velike štete ovčarskoj proizvodnji. Danas se češće pojavljuje u Lici i istočnoj Slavoniji, najčešće kao posljedica loših uvjeta držanja i loše preventive. Bolest se u uzgoj unosi kupnjom bolesnih, šugavih ovaca. Zbog loših uvjeta držanja bolesne životinje brzo prenose šugu na zdrave. Lošom hranidbom smanjuje se opća otpornost ovaca pa one brže oboljevaju od ovaca u dobroj kondiciji.

Znakovi bolesti započinju učestalim češanjem ovaca o razne predmete, prepreke. Bolest se u početku pojavljuje na grebenu, a zatim se širi prema leđima i vratu, a nakon toga prema trbuhu. Razvojem bolesti opada vuna. Zbog jake invazije vuna potpuno otpadne. U blažim oblicima bolesti, pored svrbeži, kada šišamo ovce, na koži nalazimo otoke, nakupine prljave boje, koje, dok je ovca neošišana, ne uočavamo.

Bolest se najčešće javlja zimi i u rano proljeće.

Preventivna zaštita sastoji se u kupanju ovaca u posebnim bazenima u vodenim otopinama kontaktnih akaricida, kao što su Gamacid, Scabitin, Alugan i dr. Pri kupanju potrebno je namočiti i glavu. Kupanje je potrebno ponoviti u razmaku 10 dana dva do tri puta. U novije vrijeme kao dobra zaštita koriste se Iverktin i Ivamek.

Objekti, u kojima su boravile šugave životinje moraju se mehanički očistiti i oprati jednim od akaricida. Ako se ne provodi dezinfekcija objekta, mora se ostaviti prazan 2 mjeseca. U tom razdoblju šugarci ugibaju. Pravilnom hranidbom i adekvatnim uvjetima držanja u stajama usporit će se širenje šuge u uzgoju.

Piroplazmoza

Uzročnici te bolesti jesu zaraženi krpelji koji se invadiraju sišući krv zaraženih životinja. U njima se paraziti također razmnažaju. Ugrizom i sisanjem krvi zdravih ovaca istodobno u njih unose parazite.

Znakovi bolesti. Životinja ima povišenu temperaturom do 42 °C, prestaje jesti, izlučuje tamnosmeđu mokraću, žeđa, postaje anemična, a javlja se žutica. U težim oblicima bolest završava smrću u roku 7 dana. Pokatkad akutni oblik prelazi u kronični. Mlade životinje lakše oboljevaju nego starije i u njih je oporavak od bolesti brži nego u starijih.

Preventiva zaštita sastoji se u čišćenju životinja od krpelja te kupanju u akaricidima svaka 2 do 3 tjedna u vrijeme njihove invazije. Budući da se krpelji zimi zadržavaju u šikarama, potrebno je očistiti šikare oko pašnjaka. Životinje je potrebno u proljeće napasivati podalje od šikara.

2. ZARAZNE BOLESTI

Zarazna šepavost

Kažemo da je zarazna šepavost bolest ovčara. Javlja se najčešće kao posljedica loših uvjeta držanja i loše brige vlasnika o ovcama. U stado se obično unosi kupnjom bolesnih životinja.

Zdrave ovce mogu oboljeti kada pasu na zaraženom pašnjaku ili prolaze zaraženim putem, borave u zaraženima stajama(Slika 2).

Slika 2. *Zarazna šepavost ovaca*

Uzročnici bolesti jesu mikroorganizmi koji žive bez prisutnosti kisika, zraka. Mikroorganizmi uzrokuju propadanje papka, a time i šepavost.

Znakovi bolesti počinju pojavom crvenila kože u međupapčanom području, laganom oteklinom, a nakon toga se javlja nekrotička rana.

Životinja počinje šepati.

Kasnijim razvojem bolesti razara se papak, pa ovca neprekidno šepa, hoda praktično na tri noge.

Kada šepavost zahvati više nogu, životinja pase klečeći na prednjim nogama. Kasnije sve manje pase, više leži, počinje mršaviti.

Pri pregledu papka osjeti se jaki neugodan miris. Pri otvaranju papka vidi se da je rožina odvojena od ostalog dijela pa nema svoju funkciju.

Bolest u kasnijoj fazi može toliko uznapredovati da se upala proširi do kosti, nastaje sepsa i životinja ugiba.

Preventivna zaštita sastoji se ponajviše u držanju ovaca u adekvatnim uvjetima. Ovce treba pretjerivati kroz bazen u kojem se nalazi 5-postotna otopina modre galice (Slika 3).

Treba organizirati pregonsko napasivanje s izmjenom pregona svakih 10 do 15 dana. Čim se bolest pojavi, potrebno je odvojiti bolesne ovce od zdravih ovaca te započeti liječenje.

Slika 3. *Bazen za otopinu modre galice*

Liječenje se sastoji u odstranjivanju propalog dijela papka. Tako očišćen papak treba oprati u otopini dezinficijensa, npr. u otopini Cetavlonu ili u 10-postotnoj otopini formaldehida, a nakon toga papak poprskati antibiotskim Dermo sprejem.

Nakon toga životinju treba držati na suhoj stelji sve do ozdravljenja, a ako je potrebno, papak treba još nekoliko puta očistiti i nasprejati.

Enterotoksemija

Uzročnici bolesti jesu klostridije, bakterije koje žive u hrani, tlu i stelji. Razvijaju se kada se za to steknu povoljni uvjeti, npr. smanjena otpornost organizma, prejedanje životinje. Najčešće se javlja u proljeće, kad ovce istjerujemo na ispašu sa zimske hranidbe bez prethodnog privikavanja. Bolest se često javlja u sisajuće janjadi u prvih tjedan dana života.

Znakovi bolesti: Bolest se javlja u perakutnom i akutnom tijeku.

Perakutni oblik bolesti teško je uočiti zbog njezina brzog tijeka. Životinja normalno pase, jede, a drugo jutro može uginuti.

Akutni oblik nešto je blaži, traje 3 do 4 dana, ali i on obično završava uginućem. Za to vrijeme tjelesna je temperatura povišena (do 41,5 °C), bolesne životinje imaju proljev, ne jedu, nekontrolirano se kreću i imaju grčeve. Pokatkad je životinja pospana, uzbuđena, kreće se u krug, nalijeće na prepreke, diše ubrzano, plitko, a može imati obojenu mokraću. Ako životinja preživi, dugo ima živčane poremećaje, bređe ovce pobace.

Zbog brzog tijeka bolest se obično ne liječi, nego se provodi preventiva, cijepjenje ovaca i janjadi cjepivom Dizevak (Slika 4.).

Preventivna zaštita sastoji se u redovitom cijepljenju životinja (Slika 5.) i postupnom privikavanju odnosno prijelazu s jedne vrste hrane na drugu. Naročito treba paziti na prijelaz sa zimskog, suhog obroka, na proljetni obrok, kada se ovce puštaju na mladu, bujnu pašu.

Slika 4. Cjepivo protiv enterotoksemije

Slika 5. Cijepljenje ovaca Dizevakom

Q-groznica

Ta je bolest u ovaca blage prirode. Međutim, pojava te bolesti bitna je zato što se prenosi sa životinje na čovjeka pa je ubrajamo u zoonoze.

Uzročnik bolesti jest virus *Coxillea burnetii*, vrlo otporan u prirodi i na različite dezinficijense. Bolest je proširena u cijelom svijetu.

Izvor zaraze jesu bolesne ovce i njihovi proizvodi, meso, mlijeko, sir, zatim mokraćna, balega, posteljica i plodne vode, zaražena hrana, voda, predmeti i tlo na kojem borave bolesne životinje.

Izvor zaraze jesu krpelji koji sišu krv zaraženih životinja te ugrizom prenose uzročnika na zdrave ovce.

Osim ugrizom krpelja uzročnik ulazi u organizam životinja i čovjeka putem dišnih organa, konzumiranjem zaražene hrane, povredama na koži, pri prirodnoj oplodnji i kroz sisni kanal.

Čovjek se najčešće zarazi pri janjenju i klanju bolesnih životinja, kada dolazi u direktni kontakt s posteljicom i plodnom vodom, odnosno zaraženom životinjom.

Preboljenjem zaraze stječe se dulji imunitet.

Znakovi bolesti u životinja često se uopće ne zapažaju. Bolest je obično blage prirode i brzo prolazi. U težim slučajevima tjelesna se temperatura povisuje, životinja ne jede, potištena je, ima bistar iscjedak iz nosa, pokatkada kašlje i dobije upalu pluća. Gravidne životinje pobačaju u drugoj polovici gravidnosti.

Bolest se dijagnosticira bakteriološkom pretragom i serološkim pretragama krvi.

Preventivna zaštita obuhvaća ponajprije cijepljenje zdravih životinja protiv te bolesti. Potrebno je provesti redovitu serološku pretragu krvi na Q-groznicu te bolesne životinje izlučiti iz rasploda. Pri kupnji ovaca potrebno ih je staviti u karantenu, provesti serološku pretragu krvi na Q-groznicu, bolesne životinje treba izlučiti iz rasploda.

Mlijeko ovaca sumnjivih na Q-groznicu potrebno je prokuhati prije uporabe, a sir se može konzumirati 25 dana poslije zrenja.

Bolest u čovjeka. Inkubacija, tj. vrijeme od ulaska uzročnika bolesti u organizam do pojave prvih znakova bolesti, traje 10 do 32 dana.

Opće zdravstveno stanje organizma naglo se promjeni. Javlja se visoka tjelesna temperatura, koja traje 3 do 5 dana, katkad i više tjedana. Čovjek se jako znoji, ima glavobolje, smanjuje mu se apetit. Jedan od znakova bolesti jest atipična upala pluća, moguća upala moždane ovojnice, u muškaraca javlja se upala nuzmuda, jako je povećana slezena, a u težim slučajevima javlja se i upala jetre.

3. PLAN PREVENTIVE ZAŠTITE OVACA I JANJADI PROTIV PARAZITARNIH BOLESTI

Ovisno o području na kojem se ovce uzgajaju, potrebno je provesti obvezatno tretiranje protiv metilja i ostalih želučano-crijevnih i plućnih parazita tri do četiri puta godišnje.

U nizinskim te brdsko-planinskim i priobalnim područjima tretiranje se provodi tri puta godišnje, a u nizinskim poplavnim te močvarnim i barskim područjima potrebna su najmanje četiri tretiranja godišnje.

Plan tretiranja ovaca u nizinskim, brdsko-planinskim i priobalnim područjima:

1. tretiranje provesti krajem ožujka, tj. dva do tri tjedna prije puštanja ovaca na ispašu antihelmintikom Faskoverm, 1 do 1,2 ml na 10 kg tjelesne mase životinje pod kožu,
2. tretiranje provesti krajem srpnja, tj. pred sezonu pripusta, ako se provodi planski pripust, antihelmintikom Nilzan, 2 do 3 tablete ovisno o masi životinje
3. tretiranje provesti krajem studenog, tj. mjesec do mjesec i pol pred janjenje, antihelmintikom Valbazen 10 %, 1 do 1,2 ml na 10 kg tjelesne mase.

Plan tretiranja ovaca u nizinskim poplavnim, močvarnim i barskim područjima:

1. tretiranje krajem ožujka, antihelmintikom Faskoverm 1 do 1,2 ml na 10 kg tjelesne mase,
2. tretiranje krajem lipnja, antihelmintikom Monil, 2 do 3 tablete,
3. tretiranje krajem rujna, antihelmintikom Nilzan, 2 do 3 tablete,
4. tretiranje krajem prosinca, antihelmintikom Valbazen 10 %, 1 do 1,2 ml na 10 kg tjelesne mase u usta.

Janjcima u dobi od 1,5 mjeseci potrebno je dati antihelmintik Monil, 1 tabletu na 10 kg tjelesne mase. Isti tretman treba ponoviti kada su janjci u dobi 3 mjeseca, antihelmintikom Nilzan, 1 tableta na 15 kg tjelesne mase.

Ako je potrebno (pojava proljeva, izbacivanje parazita putem balege), pojedinačni tretman treba ponoviti i prije.

4. PREVENTIVA PROTIV ZARAZNIH BOLESTI

Tretiranje protiv enteroteksemije provodi se jednom do dva puta godišnje vakcinom Dizevak, 2 ml po životinji bez obzira na dob i tjelesnu masu.

Dvokratno tretiranje provodi se u ne vakciniranih životinja, a nakon toga dovoljna je jednokratna vakcinacija godišnje.

Prvo cijepljenje potrebno je provesti krajem trećeg mjeseca gravidnosti, a drugo tri tjedna prije janjenja. Taj postupak vakcinacije preporučuje se zbog toga što janjad kolostrumom, tj. prvim mlijekom sisanjem dobije antitijela. Nakon toga dovoljna je jednokratna vakcinacija tijekom godine, u jednakim vremenskim intervalima.

Ako je moguće, najbolje je životinje vakcinirati mjesec dana prije janjenja.

Janjad od vakciniranih ovaca vakcinira se u dobi od 2 mjeseca, a janjad nevakciniranih ovaca u dobi od 4 tjedna

U područjima gdje se često pojavljuju dizenterija i enterotoksemija, preporučuje se dati dvije doze godišnje.

5. OSTALE NAJČEŠĆE BOLESTI U UZGOJU OVACA

U tu skupinu ubrajamo bolesti protiv kojih ne provodimo preventivu, nego ih liječimo kada se pojave. Međutim, adekvatnim uvjetima držanja ovaca, dobrim poznavanjem te pravilnim vođenjem ovčarske proizvodnje možemo ih svesti na odgovarajuću razinu.

Najčešće bolesti u uzgoju jesu upala vimena ili mastitis, upala maternice ili metritis, upala pluća ili bronhopneumonija, upala papaka ili panaricij, dizenterija ili griža janjadi, kisela indigestija i druge.

Upala mliječne žlijezde ili mastitis

Uzročnici upale mogu biti razni mikroorganizmi, kao što su bakterije, clostridije, stafilocoki, streptokoki i drugi. Upale može prouzročiti jedan ili više uzročnika. Mastitis se može pojaviti sporadično u pojedinim stadima, a u drugim stadima može oboljeti i do 30 % ovaca.

Znakovi bolesti, bez obzira na uzročnika, vrlo su slični. Bolest počinje naglo i brzo se širi. Obično je zahvaćena samo jedna polovica vimena, rjeđe cijelo vime.

Upaljena polovica vimena otekne, topla je i na opip bolna. Razvojem bolesti otok se širi prema trbuhu i unutrašnjoj strani zadnjih nogu.

Takvo vime poprima plavo crvenu do crnu boju. Iz vimena se kasnije cijedi gnojan, krvav sadržaj neugodnog mirisa.

Opće stanje životinje već je pojavom bolesti poremećeno. Ovca stoji i hoda raširenih zadnjih nogu, zaostaje za stadom. Prestaje jesti, tjelesna joj je temperatura povišena. Na vimenu se pojavljuju apscesi, koji kasnije pucaju. Iz apcesa izađe gnoj, a rane zarastu.

Liječenje, odnosno uspjeh u liječenju, ovisit će o pravovremenom otkrivanju bolesti i pravilnom izboru lijeka. Veterinara treba pozvati odmah nakon što se pojave prvi znakovi bolesti. Veterinar će dati odgovarajuće antibiotike.

Preventivna zaštita obuhvaća vakcinaciju zdravih životinja, čiste i prostrane objekte sa suhom i čistom steljom tijekom janjenja, te odvajanje bolesnih od zdravih životinja.

Upala maternice ili endometritis

Uzorak bolesti javlja se kao posljedica zaostajanja posteljice, odnosno njezinih dijelova i plodnih eksudata nakon janjenja, odnosno pobačaja. Zaostali dijelovi posteljice u maternici raspadaju se, razvijaju se mikroorganizmi koji uzrokuju upalu maternice. Nakon janjenja, tj. tijekom puerperija, kroz porođajni kanal izvana mogu ući mikroorganizmi koji uzrokuju upalu. Zato je ovcama nakon poroda potrebno osigurati čistu i suhu stelju.

Znakovi bolesti višestruki su. U bolesne životinje javlja se iscjedak iz rodnice, naročito se to vidi u jutro, nakon dugog ležanja noću, životinja otežano hoda, nabada. Kada ustaje, stenje jer joj svaki pokret izaziva bol u maternici. Prestaje jesti, tjelesna joj je temperatura povišena.

Liječenje je potrebno provesti što prije. Nakon što se pojave prvi znakovi bolesti potrebno je pozvati veterinara. U liječenju se koriste oblete, koje se stavljaju životinji u maternicu, te odgovarajući antibiotik na bazi penicilina.

Preventivna zaštita obuhvaća održavanje higijene u rodilištima i staji općenito, uklanjanje posteljica i plodnih voda nakon janjenja, dezinfekciju objekta tijekom godine.

Upala pluća ili pneumonija

Uzroci upale pluća mogu biti višestruki. Upala se javlja kao popratna pojava neke zarazne bolesti, parazitarne invazije. Loši ambijentalni uvjeti, zagušljivi, nečisti, prenapučeni objekti, puni amonijaka, prašine i vlage, uzrokuju nadražaje i oštećenja plućnog tkiva. Upalu može izazvati i nestručno zalijevanje ovaca kada sadržaj uđe u bronhe umjesto u jednjak.

U novo ojanjene janjadi može se javiti tzv. aspiracijska upala pluća, ako tijekom teškog poroda janje povuče u pluća plodnu vodu. Ta upala obično završava uginućem.

Znakovi bolesti jesu povećana tjelesna temperatura, 41 °C, teško disanje, kaže se da životinja pumpa, a iz nosa joj se cijedi gnojni iscjedak, životinja kašlje.

Liječenje je potrebno provesti što prije. Kada se uoče prvi znakovi bolesti, potrebno je odmah pozvati veterinara, koji će započeti s odgovarajućom terapijom. Ako se upala pluća pojavila kao popratna pojava neke parazitarne ili zarazne bolesti, treba liječiti tu bolest, a njezinim liječenjem liječit će se i upala pluća.

Preventiva zaštita ponajprije obuhvaća osiguranje optimalnih uvjeta držanja, redovito tretiranje životinja protiv parazitarne bolesti te vakcinaciju protiv zaraznih bolesti.

Kisela indigestija

Uzrok bolesti može biti preobilna hranidba krmivima bogatim lako probavljivim ugljikohidratima, kao što su cijelo i mljeveno zrnje kukuruza, ječma, pšenice, trop, melasa, razno voće, šećerna repa i njezini rezanci, stočna repa, krumpir i ljuske od krumpira, krmno brašno. Razvoju bolesti pogoduje nagli prijelaz s jedne na drugu vrstu hrane, premali udio suhe tvari u obroku, tj. sijena. Kisela i pokvarena silaža i preobilna i dugotrajna hranidba silažom uz nedostatak sijena također mogu uzrokovati kiselu indigestiju. Bolest se javlja kao posljedica prejedanja navedenim krmivima, pogotovo u lakomih životinja.

Znakovi bolesti javljaju se nekoliko sati nakon konzumiranja odnosno prejedanja navedenom hranom. Bolesna životinja ne jede, škripi zubima, slini, disanje njoj je otežano, plitko i ubrzano. Prestaje preživati, često se javlja nadam. U početku je baleganje normalno, nakon nekoliko sati balega postaje mekana, a zatim se javlja proljev neugodna mirisa, sivkaste boje. Životinja ne mokri, hoda ukočeno, počinje klecati, zadnji dio tijela bude joj oduzet pa se zanosi. Teško bolesne životinje trajno leže ili neprestano stoje ukočeno, uznemirene su, očituju veliku žeđ. Prije smrti leže kao da su oduzete, grče se, stenju i guše se, a ugibaju 12 do 48 sati nakon pojave prvih znakova bolesti. Ako životinja ne uginu, oporavak je dug, traje do 7 dana i dulje. Ako su ovce hranjene na poljima šećerne repe, može ih oboljeti i do 70 %, a uginuti i do 20 %.

Liječenje treba započeti, odnosno pozvati veterinara čim se pojave prvi znakovi bolesti. Štetni sadržaj trebalo bi operativno odstraniti, isprati burag te unijeti u njega 2 l sluzi lanenog sjemena ili toplog sadržaja buraga zdrave ovce ili goveda. Zatim se daju lijekovi, antibiotici, medicinski ugalj na usta i pekarski kvasac. Za neutralizaciju kiseline u vodi razmutimo 40 g po ovci amonijeva hidroksida i zalijemo je. Bolesnoj životinji moramo osigurati dovoljne količine zdrave, čiste i pitke vode.

Preventivna zaštita ponajprije obuhvaća pravilnu hranidbu ovaca. Prijelaz s jedne hrane na drugu mora biti postupan. Životinju treba 10 dana privikavati na novu krmu tako da joj se u početku daju male količine, a zatim se postupno povećavaju do punog obroka. Prije puštanja ovaca na ispašu treba im dati sijeno te ih napojiti. Prva dva dana ispaša smije trajati po pola sata ujutro i poslije podne, a nakon toga svaki se dan produžavati po 15 minuta.

Panaricij ili upala papaka

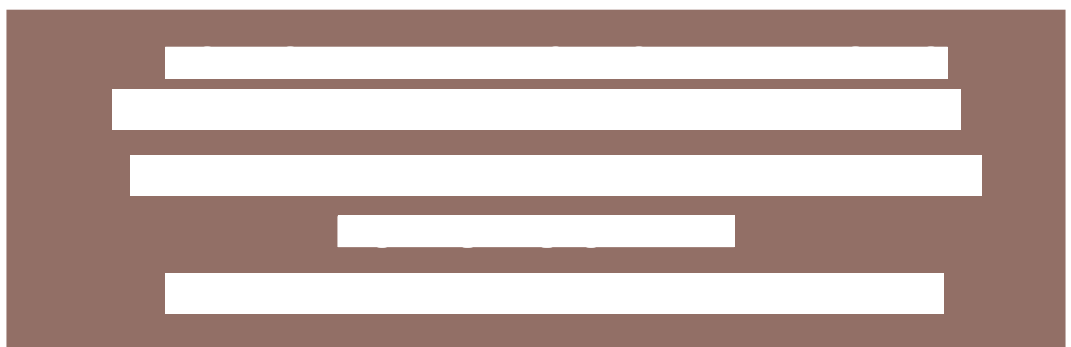
Uzrok bolesti jesu razne infekcije i mehaničke povrede. Obično se javlja na jednoj, rjeđe na dvije noge ili više nogu. Ta bolest razlikuje se od zarazne šepavosti.

Znakovi bolesti - ovca teško ustaje na nogu koja je upaljena. Kada ustane, šepa. Upaljeno je mjesto crveno, oteklo, na opip bolno. Katkad se može javiti i gnojna upala, apsces, što može biti znak da je to mehanička povreda.

Jačim razvojem bolesti upala se širi prema zglobu, a kasnije prema tetivama. Katkada može doći do izuvanja papka.

Liječenje se sastoji u davanju antibiotika na bazi penicilina, najčešće Benzapena dva do tri puta u razmaku dva dana u mišić. Kada se pojavi apsces, potrebno je gnoj istisnuti, ranu isprati jodom ili vodikovim peroksidom u dva do tri puta.

Preventivna zaštita sastoji se u držanju ovaca u adekvatnim uvjetima. Zimi u stajama mora biti dovoljno stelje. Valja sprečavati ozljeđivanje papaka, tj. mehaničkih ozljeda.

HRVATSKI ZAVOD ZA POLJOPRIVREDNU
SAVJETODAVNU SLUŽBU